

¹Ə. T. QƏNİZADƏ, ²V. N. ƏLİYEV

¹Azərbaycan Respublikası Hərbi Akademiyası,
²Heydər Əliyev adına Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbi
E-mail: yupiter57@mail.ru

**KADR HAZIRLIĞI ORDU QURUCULUĞUNUN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİNDƏN
BİRİ KİMİ**

Məqalədə Azərbaycan Respublikasında ordu quruculuğunun əsas istiqamətlərindən olan hərbi təhsil sisteminin yaradılmasının məqsədi, vəzifələri, metodları, peşəkar hərbi kadrlar hazırlanması məsələləri və tədrisin keyfiyyətinin daha da yüksəldilməsi pedaqoji nöqteyi-nəzərdən araşdırılmışdır.

Açar sözlər: müstəqillik, ordu, hərbi təhsil sistemi, peşəkar kadr.

Ölkənin dövlət maraqlarını qorumaq üzrə hazırlanmış orduda peşəkar kadr ehtiyatlarının yaradılması məsələsi ordu quruculuğunun əsas istiqamətlərindəndir. Çünki, ordunu yalnız lazımı savada, hərbi və təşkilatçılıq təcrübəsinə malik hərbi kadrlardan maksimum dərəcədə səmərəli istifadə etməklə yüksək səviyyədə yaratmaq mümkündür.

Peşəkar hərbi kadrların hazırlığı istiqamətində aparılan iş özünü ordunun döyüş hazırlığının yüksəldilməsində büruzə verir. Bu nöqteyi-nəzərdən, Silahlı Qüvvələrin elm və texnikanın müasir inkişaf səviyyəsinə uyğun qurulması və yüksək standartlara cavab verən ordunun yaradılması üçün elmin son nailiyyətlərinə yiyələnmiş savadlı hərbi kadrların hazırlanması daim ön plandadır.

Müasir dövrdə elm və texnikanın inkişafı Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin döyüş qabiliyyətinin daha da artırılması işində geniş imkanlar yaratmışdır. Bir tərəfdən, elmin son nailiyyətlərinə yiyələnmək, digər tərəfdən isə müasir müharibələrin döyüş əməliyyatı qanunauyğunluqlarından ordumuzun bacarıqla istifadə etmək qabiliyyətini artırmaq hərbi təhsil sisteminin qarşısında qoyulmuş əsas vəzifələrdəndir.

XX əsrin 90-cı illərində Azərbaycan Respublikası öz müstəqilliyini yenidən bərpa etdikdən sonra [1] ordu quruculuğu sahəsində atılan ilk addımlardan biri milli zabit kadrlarının hazırlanması məsələsi idi [2, s.43]. Bu məsələnin həlli isə qısa zaman kəsiyində mükəmməl bir sistem – hərbi təhsil sistemi yaradılmalı idi.

Hərbi təhsil sisteminin formalaşdırılmasında atılan ilk addımlardan biri də bu sistemin yaradılmasının məqsədini müəyyən etməklə həmin məqsəddən irəli gələn vəzifələrin təyin edilməsi və onların həyata keçirilməsi üsullarını müəyyənləşdirən proqram–sənədlərin hazırlanması oldu.

Hərbi təhsil sahəsində dövlət siyasətinin prinsipləri, Dövlət qanunvericiliyi, vəzifələri, hərbi kadr hazırlığı üzrə dövlət təhsil standartlarını rəhbər tutan proqram–sənədlər, peşəkar kadr hazırlığı proqramı, təhsilin forma və metodları, pillələri və onları həyata keçirən təhsil müəssisələri və onların fəaliyyətini tənzimləyən rəhbər sənədlər, tələblər, dövlət təminatları, hərbi təhsil sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq və digər məsələlər öz əksini tapmışdır [3, s. 35].

Ümumilikdə, hərbi təhsil sistemi dövlət təhsil standartları əsasında müxtəlif istiqamətlər üzrə peşəkar hərbi kadrların hazırlanması işini formalaşdırır, fərqli forma və növü dövlətlərin hərbi təhsil müəssisələrində və onları idarə edən təşkilatlarda hərbi biliklərin öyrənilməsinə xidmət edir [4, s. 45].

Dövlət hakimiyyət və idarəetmə orqanları isə öz növbəsində, hərbi təhsil müəssisələrinin yaradılması, yenidən qurulması, hərbi təhsil müəssisələri haqqında əsasnamələrin hazırlanması və təsdiq edilməsi, hərbi təhsilin inkişafı sahəsində dövlət proqramının maddi-texniki təminatının

təşkili, hərbi təhsil sisteminin informasiya və elmi-metodiki təminatı, kurslar və fənlər üzrə dövlət səlahiyyətində olan tədris plan- proqramlarının işlənilib hazırlanması, həmçinin tədris və metodiki vasitələrin nəşri kimi işləri həyata keçirir [3, s. 36].

Hərbi təhsil müəssisələri peşəkar hərbi kadr hazırlığı məqsədi ilə aşağıdakı vəzifələrin həyata keçirilməsini qarşılarına məqsəd qoymuşlar:

1. Elmi nəticələrdən istifadə marağını formalaşdırmaq, həmçinin, elmi fəaliyyətlə hərbi tədrisin üzvi surətdə əlaqələndirilməsini təşkil etmək;
2. Elm adamlarının və hərbi alimlərin hərbi sahədə olan biliklərini bölüşmələri üçün onların hərbiçilərlə sinxron əməli fəaliyyətini qurmaq;
3. Hərbi sahədə mütəxəssis hazırlamaq və onların peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması istiqamətində dəqiq elmlərin tədrisini obyektiv meyarlar əsasında qurulmuş metodika üzrə həyata keçirmək [5, s. 42].

Hərbi təhsil sisteminin məzmununu müxtəlif pillə və istiqamətlər üçün nəzərdə tutulmuş hərbi kadrların hazırlıq proqramları təşkil edir. Yüksək peşəkarlıqla hazırlanmış proqramlar vasitəsilə zabitin peşə və ümumtəhsil səviyyəsi mütəmadi olaraq nəzarətə götürülür və müvafiq ixtisaslı hərbi kadrların hazırlanması işi həyata keçirilir.

Hərbi təhsil müəssisələrinin müxtəlif pillələrində zabit kadrlarının hazırlığı işi aşağıda qeyd edilən tələblər üzrə aparılır:

1. Zabit hər şeydən öncə vətənpərvər olmalı, vətəni sevməli və ona sadıq olmalıdır;
2. Yüksək daxili intizam və icraçılıq qabiliyyətinə malik olmalıdır;
3. İstənilən vəziyyətdə (döyüşdə və ya təlimdə) sərbəst fəaliyyət nümayiş etdirməli, məqsədyönlü təşəbbüs göstərməlidir.
4. Komandir iradəsi və yüksək təşkilatçılıq qabiliyyəti nümayiş etdirməli, çətin şəraitdə şəxsi həyatı öz iradəsinə tabe etməyə qadir olmalı, qarşıda duran tapşırığın yerinə yetirilməsinə istiqamətləndirməli və düzgün qərar qəbul etməyi bacarmalıdır;

5. Yüksək səviyyədə peşə bacarığına malik olmalı, hərbi-texniki nailiyyətləri daim izləməli, döyüş əməliyyatının aparılma prinsiplərini, texnika və silahların quruluşunu, onlardan istifadə qaydalarını bilməli və bunu aşılamağı bacarmalıdır [6, s. 61].

Hərbi təhsil sisteminin qurulması, təkmilləşdirilməsi və idarə edilməsi, onun qarşısında duran məqsəd və vəzifələrin həyata keçirilməsi, xüsusilə peşəkar və hərtərəfli zabit kadrlarının hazırlanması işi planlı və sistemli olaraq Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyinin əmr və direktivlərində öz əksini tapmışdır [7, s. 73].

Tədqiqatlar göstərir ki, hərbi təhsil sistemində iki xətt – elmi-tədqiqat və elmi-pedaqoji fəaliyyət istiqamətləri üzrə zabit hazırlığı həyata keçirilir.

Xalqımızın ümummilləti Lideri Heydər Əliyev daim əsgər və zabidlərlə görüşlərində dövlətçiliyin və onun əsas strukturlarından olan ordu quruculuğunun yaradılması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə aktual elmi-nəzəri müddəalar irəli sürmüş, mükəmməl ordunun məhz nizamlı təlim-tərbiyə işi ilə sıx bağlı olduğunu diqqətə çatdırmış, peşəkar hərbi kadrların hazırlanmasında təlim-tərbiyə prosesinin vacibliyini vurğulamışdır [8, s. 65].

Tərbiyə yollarını bilmək səviyyəsi, gündəlik işində yüksək pedaqoji fəaliyyət və təşkilatçılıq qabiliyyəti, təlim-tərbiyə işini elmi tədqiqatlarla əlaqələndirib tamamlamaq bacarığı, yüksək əzmkarlıq, əxlaqın və ünsiyyətin pedaqoji istiqaməti, özünə qarşı tələbkarlıq, öz üzərində daim çalışmaq, mənəvi aləmin zənginləşdirilməsi və s. zabitin pedaqoji mədəniyyətini müəyyən edən əsas amillərdir [9, s. 81-82]. İstər sülh, istərsə də müharibə dövründə hər bir zabit daim öz peşə hazırlığını, hərbi biliyini təkmilləşdirməli, dəqiq elmlərlə bərabər hərbi pedaqogika, psixologiya və digər fənləri dərinlən mənimsəməli, mütəmadi olaraq texnologiyanın yeniliklərini öyrənməlidir.

Hərbi təhsil sistemində metodiki baxımdan tədrisin keyfiyyətini daha da yüksəltmək məqsədilə aşağıdakı üç əsas amil diqqətdə saxlanılır:

-yüksək hərbi hazırlığa, döyüşü idarə etmək bacarığına, bölük, tabor və ya alay səviyyəsində müdafiə və hücum əməliyyatlarını həyata keçirən, müasir texnologiyanın yeniliklərini öyrənən və

onu işində tətbiq edən, çətin zamanda düzgün və qəti qərar qəbul etməyi bacaran hərtərəfli və peşəkar zabit kadrlarının hazırlanması;

-hərbi sənayedə xidmət göstərən (müxtəlif silah növlərinin istehsalı və s.) mühəndis-zabitlərin aparıcı rolunun nəzərə alınması məqsədilə hərbi istehsalatda çalışacaq zabit-mühəndis texnoloqların hazırlanması;

-hərbi elmi sahəsində hərbi texnikanın modernləşdirilməsi, yeni silah növlərinin ixtira edilməsi, həmçinin, hərbi elminin fundamental-nəzəri məsələləri ilə məşğul olan taktiki və strateji döyüş əməliyyatlarının hərbi-elmi əsaslarını öyrənən və tətbiq edən mütəxəssislərin hazırlanması [10, s. 37-38].

Ümumiyyətlə, təhsil və tərbiyə prosesini həyata keçirən, bir və ya bir neçə proqram üzrə mütəxəssis hazırlayan dövlət müəssisəsi kimi hərbi təhsil müəssisələri Müdafiə Nazirliyi tərəfindən onlara tapşırılan vəzifələri, onların icra yolları və metodlarını müəyyən edir və yuxarıda qeyd edilən vəzifələrin keyfiyyətini yüksəltmək məqsədilə sistemli olaraq iş aparır.

Azərbaycan Respublikasındakı hərbi kadrların peşəkarlıq səviyyəsini bir qədər də artırmaq məqsədi ilə bir sıra dövlətlərlə bağlanan ikitərəfli və çoxtərəfli müqavilələr və sənədlər əsasında xüsusi proqramlar əsasında təlimlər, kurslar təşkil olunur. Bu iş hökumət tərəfindən səlahiyyət verilmiş dövlət orqanları tərəfindən birbaşa həyata keçirilir. Ona verilmiş bu səlahiyyətlərdən istifadə edən Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri də öz peşəkar hərbi kadrlarının sayının artırılması məqsədilə beynəlxalq aləmlə - dünyanın inkişaf etmiş bir sıra ölkələri ilə sıx əməkdaşlıq edir.

Xarici ölkələrdə ordumuz üçün yüksək səviyyəli milli zabit kadrlarının hazırlanması işinin əsasını gənclərin getdikləri ölkələrin təhsil ocaqlarında yüksək səviyyəli təlim-tədrisə yiyələnmələri və staj keçməklə peşəkarlıq bacarıqlarını artırmaları təşkil edir. Bu cür hərbi təhsil, kadr hazırlığı gələcəkdə Azərbaycan ordusunun şəxsi həyatının peşəkarlaşmasında müsbət nəticələr verəcəkdir [11, s. 45].

Bütün bunların əhəmiyyətindən danışan Ulu öndər Heydər Əliyev çıxışlarından birində demişdir: "İndi ordumuz dünyanın bir çox ölkələrinin orduları ilə əməkdaşlıq edir, beynəlxalq əlaqələrini möhkəmləndirir və inkişaf edir. Bunu da bilirik ki, ordu quruculuğunun təkmilləşməsində, xüsusən ali hərbi məktəblərin yaradılmasında, hərbi peşəsinin öyrənilməsində qardaş Türkiyə Cümhuriyyəti ordusunun nümayəndələri bizə daim yardım edib, indi də yardım edirlər. İnkişaf etmiş ölkələrin hərbi təcrübəsindən istifadə etmək bizim üçün vacib məsələlərdən biridir. Ona görə də Müdafiə Nazirliyi lazımı tədbirlər görməlidir ki, Azərbaycan ordusu, Azərbaycan zabiti dünya ordularının zabiti səviyyəsinə yüksələ bilsin" [12, s. 4].

Bu prinsiplə yola çıxaraq Azərbaycan Silahlı Qüvvələri ordumuzda peşəkar milli zabit kadrları bankının yaradılması işini təşkil etmiş, ordumuzun bir çox zabidləri Türkiyə, Ukrayna, Rusiya, Pakistan, Çin, İtaliya və Rumıniyanın hərbi akademiyalarında, ABŞ-da təhsil almış, Türkiyə, Böyük Britaniya, Almaniya, Macarıstan və digər ölkələrdə dinləmə kurslarında iştirak etməklə öz peşəkar səviyyələrini artırmışlar [11. S. 45].

NƏTİCƏ

Ordunun bünövrəsinin möhkəmliyi döyüş hazırlığı yüksək səviyyədə olan və yüksək idarəçilik qabiliyyətinə malik peşəkar zabit heyətindən asılıdır. Bu baxımdan peşəkar zabit heyətinin yaradılması dövlət əhəmiyyətli işdir.

Hərbi peşəkarlıq qabiliyyətinə malik kadrların hazırlanması yalnız düzgün təşkil olunmuş, planlı, məqsədyönlü təlim-tərbiyə və tədris işini öz məqsəd və vəzifələrində birləşdirən mükəmməl hərbi təhsil sisteminin yaradılması nəticəsində mümkün ola bilər. Bu sistem Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində ölkənin peşəkar zabit heyətinə olan ehtiyacı ödəmək məqsədilə daxili və xarici imkanlardan maksimum dərəcədə istifadə edilir, bu sahədə ciddi addımlar atılaraq təkmilləşir və inkişaf etdirilir.

Bu gün xalqımız müstəqil Azərbaycanın hərtərəfli peşəkar zabit kadrları ilə zəngin olan güclü və nizamlı Silahlı Qüvvələrinin inkişafından qürur duyur, bu güclü ordunun torpaqlarımızı mənfur düşməndən tam azad edəcəyinə inanır.

ƏDƏBİYYAT

1. <http://www.e-qanun.azframework6592> -Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini bərpa etmək haqqında bəyannamə barəsində Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin qərarı. Bakı şəhəri, 30 avqust 1991-ci il № 179-XII.
2. Süleymanov, M. Hərb quruculuğunun yeni mərhələsi / M.Süleymanov. - Bakı: Hərbi nəşriyyat, - 1996. - 312 s.
3. Hərbi təhsil haqqında // - Bakı: Hərbi bilik, - 1999. №1(35), yanvar-fevral, - s.35-37.
4. Abdullayev, A., İsmayılov, A. Ali təhsil sistemində tədrisin bəzi xüsusiyyətləri // - Bakı: Hərbi bilik, - 2006. №3(82). may-iyun, - s.45-47.
5. Zabit kadrlarının hazırlanmasında dəqiq elmlərin rolu. // - Bakı: Hərbi bilik - 2007. № 3(87). may-iyun, - s.39-42.
6. Rzayev, N. Ümumi təhsil sistemində hərbi təhsilin – AAHM-nin yeri və rolu. // - Bakı: Hərbi bilik, - 2002. № 5(59). sentyabr-oktyabr, - s.59-72.
7. Məcidov, Y., Şahbazov T. Hərbi təhsil müəssisələrində zabitlərin hazırlanması üçün tələblər // - Bakı: Hərbi bilik, - 2011. №6 (114). noyabr-dekabr, - s.73-79.
8. Gözəlov, S., Eyyubov, V. Heydər Əliyev metodologiyasının səmərəli təsiri // - Bakı: Hərbi bilik, - 2005. №2(74). mart-aprel, - s. 65-72.
9. Əmirov, H. Zabitin pedaqoji mədəniyyəti // - Bakı: Hərbi bilik, - 2005. №2 (74), mart-aprel, - s. 81-85.
10. Əliyev, N., Gözəlov S. Zabitin hərbi-pedaqoji ustalığı // - Bakı: Hərbi bilik, - 2006. №3(81), may-iyun, - s.34-40.
11. Xarici dövlətlərin hərbi təhsil sistemlərində milli hərbi kadr hazırlığının təşkili // Bakı: Hərbi bilik, - 2003. № 5 (65). sentyabr-oktyabr, - s.41-45.
12. Haşimov, S. Bir daha ordumuz haqqında // Azərbaycan ordusu. – 1993, 12 avqust, - s.4.

SUMMARY

¹A. T. GANIZADE, ²V. N. ALIYEV

¹Military Academy of the Republic of Azerbaijan,

²Azerbaijan Higher Military School named after Heydar Aliyev

E-mail: yupiter57@mail.ru

PERSONNEL TRAINING IS ONE OF THE MAIN DIRECTIONS OF ARMY BUILDING LIKE ONE

The article examines the purpose, tasks, methods, issues of training professional military personnel and further improving the quality of education from a pedagogical point of view, which is one of the main directions of army building in the Republic of Azerbaijan.

Key words: independence, army, military education system, professional personnel.

РЕЗЮМЕ

¹А. Т. ГАНИЗАДЕ, ²В. Н. АЛИЕВ

¹Военная Академия Азербайджанской Республики,

²Азербайджанское высшее военное училище имени Гейдара Алиева

Электронная почта: yupiter57@mail.ru

ПОДГОТОВКА КАДРОВ КАК ОДНО ИЗ ОСНОВНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ СТРОИТЕЛЬСТВА АРМИИ

В статье рассматриваются цель, задачи, методы, вопросы подготовки профессиональных военных кадров и дальнейшее повышение качества образования с педагогической точки зрения, что является одним из основных направлений строительства армии в Азербайджанской Республике.

Ключевые слова: независимость, армия, система военного образования, профессиональные кадры.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 12.02.21